

того ж, як відомо, сосну Господь благословив за те, що дерево виявилось непридатним ні для цвяхів, ні для хреста при стражданнях Ісуса [1, 299], за що, згідно апокрифічних переказів, сам Господь Бог і благословив сосну бути вічнозеленою [7, 384]. Отже, поєднання елементів дохристиянського вірування з християнськими, відображених в обрядовому дійстві «Їзда королів», демонструє неперервність соціально-побутового досвіду чеського народу, його прагнення зберегти у традиціях власну культурну спадщину.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. – К.: Довіра, 2003. – 384 с.; 2. Воронай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. – Т. 1. – К.: Оберіг, 1991. – 449 с.; 3. Гамреклідзе Т.В., Іванов В.В. Индоевропейский язык и индоевропейцы. Реконструкция и историко-типологический анализ праязыка и протокультуры. – Тбилиси: Тбилис. Ун-т, 1984. – 2ч. – 439-1328 с.; 4. Гнатюк В. Українська народна словесність. – Відень, Видання Союзу визволення України, 1917. – 49 с.; 5. Грушевська К. До взаємин між загальним і спеціальним народознавством 20 рр. ХХ ст. – К.: Інститут рукопису АН України. – 7 арк.; 6. Грушевський М. Історія української літератури. – Т. ІУ, кн. 2. – К.: Либідь, 1994. – 320 с.; 7. Кононенко О.О. Слов'янський світ. – К.: Україн. міжн. кул. центр, 2008. – 784 с.; 8. Скуратівський В. Святвечір Нариси-дослідження у двох книгах. – Кн. І. – К.: Перлина, 1994. – 288 с.; 9. Степович А.И. «Кралице» – старинное обрядовое празднество на зеленых святках у сербов (конец XIX в.). – К.: Інститут рукопису АН України. – 12 арк.; 10. Чернопиский М. Українська фольклористика. – Тернопіль, «Підручники і посібники», 2008. – 448 с.

Мацько О., Скакун І. (Київ, Україна)

Елементи готичної поетики у вірші Звонко Карановича «ПСИХОДЕЛІЧНЕ ХУТРО»

Стаття присвячена означенню і характеристиці елементів літературної готики і їх вияву у сучасній поезії, зокрема у творчості Звонко Карановича на матеріалі вірша «Психоделічне хутро»

Ключові слова: готика, романтизм, міфопоетика, гіперболізація, метафора.

Статья посвящена определению и характеристике элементов литературной готики и их проявления в современной поэзии, в частности в творчестве Звонко Карановича на материале стихотворения «Психоделический мех»

Ключевые слова: готика, романтизм, мифопоэтика, гиперболизация, метафора.

The article is devoted to the identification and characterization of elements of Gothic literature and their expression in contemporary poetry, especially in Zvonko Karanovych's creativity based on the poem "psychedelic furs".

Key words: gothic, romanticism, mythopoetics, exaggeration, metaphor.

Однією з характерних рис сучасного літературного процесу є певна еkleктичність побутуючих елементів. Не останнім чином це пов'язано з низкою соціальних процесів, що так чи інакше впливають на чутливу свідомість творчої людини. Кризове світовідчуття, посилене різного гатунку проблемами, засвідчує, що людський розум не такий уже всемогутній і завбачливий. Величезний потік інформації, отримуваної щодня, не встигає переосмислюватися, тому формує уявлення про світ як хаотичне утворення, де кожен намагається вхопити те, що йому до вподоби, або віртуально збудувати щось своє.

Індивідуалістські настрої й зацікавлення серед молоді – основної цільової і категорії сучасних письменників не могли не відобразитися на творчому доробку. Це стосується і готики – однієї зі найдавніших світових літературних традицій, що має тяглість ще з XVIII ст. і, по сумісництву, культурної молодіжної течії сучасності.

Ще порівняно недавно зі словом «готика» виникала досить конкретна асоціація з художнім стилем, переважно архітектурним, що зародився в часи пізнього середньовіччя [5, 79]. Однак, незважаючи на те, що готичні споруди, створені в далекому минулому, нікуди не поділися із світової культури, слово «готика» уже близько чверті століття для багатьох представників молодшого покоління отримало досить неочікуване нове трактування [5, 79]. Починаючи з 1980-их років цим терміном стали послуговуватися для означення андеграундної молодіжної субкультури, а отже, специфічного способу життя і музичних уподобань.

Готичні впливи в літературі помітні в доробку письменників різних поколінь і різних країн, доповнюючи їх ідіостилістику.

Оскільки готика є глибокою філософсько-культурологічною доктриною, дослідження готичних елементів дає більше поле для тлумачення і розуміння психології автора та ліричного героя твору, розкриває текст з іншого боку, демонструючи, те, що приховано за шаром першосприйняття.

Отже, варто коротко оглянути основні особливості характерні для готичної поезії, які набули більш широкого вжитку в літературі.

Для початку, доцільним буде підкреслити, що звернення до подібного роду елементів є досить обумовленим, адже сучасна система масових комунікацій спрямована на симулювання, фабрикування реальності. Готика ж у всі часи була свідомим і підсвідомим її міфологізуванням [7, 157].

Готичні настрої по своїй природі досить близькі до романтичних. Готика і романтика, взаємоперехресуючись і взаємопокликаючись, проповідують двоєсвіття з хисткою межею між «тут» і «там», сходяться ніби з протилежних боків: готика «тут» намагається зазирнути у «там», ще не зважаючи стати божевільним, «дивакуватим». Романтика ж своє божевілья і відстороненість визнає і навіть прокламує, з «там» вона ніби кидає погляд у «тут», нізащо не бажаючи сходити вниз і, вже якщо опиняється в буденному середовищі, то прагне *ins Blau* – у світ мрій і страхів. [1, 356].

Сучасна людина схильна до подібного балансування на межі двох світів:

буденність і сон, робота і дозволя, життя реальне і віртуальне і т.д. Затиснена в звичайному формалізованому середовищі офісно-ділових відносин, вона прагне вивільнити темні закутки своєї особистості, створити свій світ, де панує індивідуальний хаос і божевілля, своя екзистенція. Природа готики дозволяє наблизитися до цієї неймовірної ірреальності, не будучи поглинутим нею остаточно.

Сфера дослідження готичного поета – межа між життям і смертю, між тінню і світлом, між містичним жахом і священним тремтінням.

Домінанти тематики готичної поезії – людська квінтесенція, що бачить себе після смерті, чи взагалі поза існуванням, навмисне зміщення прозаїчного антуражу в глибини фантазії, спотворення кута зору на власне існування і світ навколо себе – іноді зовсім незначне, але потенційно загрозливе «ефектом метелика» [1, 357].

Під готичною маємо на увазі не лише поезію насичена цвинтарною романтикою, вампірами, вовкулаками, ангелами та іншими міфічними істотами. Це швидше печально-романтичні, глибоко філософські, таємниче-містичні, химерно-іронічні за змістом і вишукані та витончені за формою твори [2].

Не менш суттєвою рисою літературної готики постає її дифузний характер. Готичні форми та моделі не тільки здатні до легкого проникнення в інші літературні форми, щільної взаємодії та синтезу з ними; навіть більше, їх майже неможливо абстрагувати від інших форм.

Феномен розсіювання готичних елементів у різних текстах протягом різних історичних періодів вимагає трактування літературної "готики" як гібридної форми, яка, об'єднуючи та трансформуючи інші, разом з тим розвивається й сама, змінюючи власні характеристики разом з подальшим розвитком літератури [5, 74].

Більшою чи меншою мірою, її вплив помітний практично у всіх періодах історії від її зародження, особливо у андеграундних течіях.

Мабуть найвідомішим представником сербського андеграунду є поет і прозаїк Звонко Каранович. Його творчість багато в чому формувалася на досвіді традицій кіномистецтва, поп-культури і літератури бітників. Сам він характеризує себе як поета-маргінала. Його твори перекладалася багатьма мовами, серед яких: англійською, грецькою, угорською, болгарською, македонською, словенською, словацькою, чеською і польською мовами.

Однією із найвідоміших на читацький загал є його поезія «Психоделічне хутро». Це своєрідний постулат життєвої позиції самого автора, вкладений у вуста ліричного героя. В ньому досить яскраво можна простежити елементи літературної готики.

По перше, настрої твору витриманий у похмурих тонах буденності, де всі учасники – лише тіні від фігур на шаховій дошці. Це вірш-самоаналіз, де кожна нова стрічка починається з певної характеристики граней особистості персонажа, які почасти не є райдужними. Саме такі особливості дають можливість розвитку елементів готичної поетики у тексті. Адже готика – це,

в першу чергу, вияв внутрішнього світу людини, розкриття потаємного, схованого від людей у свідомості, що прагне вирватися назовні.

Широкими, подекуди навіть грубими мазками автор зображує «босхівські» картини реальності («продаю/любов сліпим перехожим/ симфонії з пекла/ дебелих дітей/ завжди голодних» [3]). Призموю, через яку зображується все, що відбувається, стає внутрішній медитативний стан героя, характерні для нього цинізм, іронія і відстороненість, своєрідна філософія самопожертви, яка нікому не потрібна. Автор творить власний химерний міф про світовий устрій, вкладаючи туди реалії повоєнної Сербії.

Подібно до готичного твору, атмосфера містична і жахлива водночас. Вона може нагнітатися методом додавання містичних деталей, недомовленостей, незвичайних епітетів і метафор [10].

Гіперболізація і міфологізація навколишньої дійсності в тандемі з відверто похмурим настроєм, безперечно, також відсилають до готичної естетики.

Образ Бога у «Психоделічному хутрі» знижений («Торгуючи з Богом/ я став його вуличним ділером», «телефон дзвонить у Бога/йому ніколи взяти слухавку» [3]), натомість густо змальовані жахи пекла. Автор тривіалізує метафізичні явища і образи, опускаючи їх до побутового рівня. Кожна зустріч із ними для жителів його реальності і самого ліричного героя є особистим контактом («сатана з безліччю жадібних лизнів/який/ особисто приходить по душу/ і з нею шеє» [3]). Натомість надається сакрального значення пересічним речам: футболці, шкірянці, обличчям губам.

Ліричний персонаж балансує на межі життя і смерті, де зміщені акценти етичних і естетичних норм («коли жага стає хтивістю/ а самогубство/ голодом за життям» [3]).

Завдяки присутнім рефренам («торгуючи з Богом/зостаюсь його вуличним ділером», «вигнаний поміж люди», «на твоїй футболці написане» [3]) складається враження одвічної безвиході, замкненого кола існування з сенсом в його відсутності. Ніхто не може вирватися із пут невидимого, але дуже очевидного, враховуючи історико-політичний контекст, лиходія, що керує всім довкола.

Це також споріднює поезію Звонко Карановича із готичною літературою, де текст повинен мати установку заданості. Тобто, як би не склалися обставини, жертва нікуди від них не втече. Вона може покинути конкретний локум, де відбувається зустріч із умовним(чи конкретним) катом, але не може звільнитися від морального і емоційного тиску з його боку. Жертва зазвичай впевнена, що інфернальна постать володіє такою інформацією, без якої неможливе подальше існування, тому свідомо залишається у пастці [10].

Таким чином, «Психоделічне хутро» Звонко Карановича має низку елементів, близьких до готичної поетики, без яких твір не був би цілісним і витриманим у потрібній стилістиці.

Отже, кожна епоха диктує свої правила, в тому числі і в сфері літератури, проте лишуються явища, що, можливо з тих чи інших причин, опиняються на

маргінесах, але ніколи не відійдуть у забуття.

Художні зусилля готичної творчості своєрідні не лише зосередженим в собі синтезом різнорідних елементів. Готика характерна тим, що вона є синтезом мистецтва і життя [9, 10]. Це приваблюватиме як читачів так і письменників у всі часи і по всьому світу, тому дослідження її впливів і прояву готичних елементів у літературах різного періоду і творчості різних авторів завжди буде цікавим і перспективним.

ЛІТЕРАТУРА:

1. ДЕМОН Фрагменти на маргінесі // Четвер. Готика. Часопис текстів і візій. – 2008. – №30. – 356-357 с.; 2. Казанский Г. Готика/ [електронний ресурс] / Григорий Казанский. – режим доступу: <http://iskusstvo3000.narod.ru/>; 3. Каранович З. Психоделічне хутро / Звонко Каранович [електронний ресурс]/. – режим доступу: <http://potyah76.org/potyah/?t=161>; 4. Паценова О.Ю. "Готика" та сучасний літературний процес // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2000. – С. 74-76. – (Іноземна філологія ; Вип. 30); 5. Левикова С.И. Готика как она есть, или о старой-новой молодежной субкультуре // Философские науки: Научный образовательный просветительский журнал / Мин. образования РФ; Академия гуманитарных исследований. – Москва, 2006. – № 7. – С. 79-92; 6. Левикова С.И. Готика как она есть, или о старой-новой молодежной субкультуре // Философские науки: Научный образовательный просветительский журнал / Мин. образования РФ; Академия гуманитарных исследований. – Москва, 2006. – № 8. – С. 91-100; 7. Лімборський І. Західноєвропейський готичний роман і українська література // Всесвіт. – 1998. – №5-6. – 157-162 с.; 8. Трифонов Г. Готика: чудовища и сексуальность // Исторический журнал: Научно-популярный журнал. – Москва, 2005. – № 12. – С. 66-67; 9. Федоренко М.О. Готика як естетичний феномен: Автореф... канд. філос.наук: 09.00.04 / Федоренко М.О.; КУ ім. Т.Шевченка. – К., 1994. – 16 л.; 10. Raven. – режим доступу: <http://www.ravensrants.com/>; 11. Susan Ritter. – режим доступу: <http://courses.wcupa.edu/fletcher/htm>.

Микитенко О.О. (Київ, Україна)

Символіка новели Іво Андрича «Милосниця Мара» у слов'янській фольклорній перспективі

Статтю присвячено аналізу генетично пов'язаної з фольклором поезики І.Андрича (на матеріалі новели «Милосниця Мара»). Матеріалізація поетичного відчуття втілюється, зокрема, в епітеті-символі синій та метафорі гри у м'яча, які мають глибокі фольклорні конотації. Фольклорний символ виступає як етнічний та культурно визначений архетип-код, що входить у широкий загальнослов'янський контекст традиційної культури.

Ключові слова: Іво Андрич, символіка, слов'янська фольклорна традиція.

Стаття посвячена аналізу генетически связанной с фольклором поэтики И.Андрича (на материале новеллы «Мара Милосница»). Материализация поэтического